

Utlåtande 2017:161 RIV (Dnr 106-12/2016)

Bättre diagnostisering av dyslexi i Stockholms förskolor och skolor

Motion (2016:1) av Erik Slottnér (KD)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:1) av Erik Slottnér (KD) om ”Bättre diagnostisering av dyslexi i Stockholms förskolor och skolor” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Olle Burell anför följande.

Ärendet

Erik Slottnér (KD) har lämnat en motion till kommunfullmäktige där han föreslår att utbildningsnämnden ska få i uppdrag att göra en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostiseringen av dyslexi samt med utgångspunkt i sammanställningen utveckla stadsgemensamma metoder och rekommendationer för tidig upptäckt av läs- och skrivsvårigheter.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Svenska dyslexiföreningen. De tre sistnämnda har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att stadens förskolor och skolor har god kunskap samt utarbetade metoder för att upptäcka elever med läs- och

skrivsvårigheter. Det finns inte behov att utveckla stadsgemensamma metoder och rekommendationer.

Utbildningsnämnden lyfter fram de metoder som idag används som bland annat lutar sig på de rekommendationer som Skolverket ger. En särskild sökning efter dyslexi anses inte eftersträvansvärt eftersom läs- och skrivsvårigheter kan handla om så mycket annat.

Mina synpunkter

Det är viktigt med tidiga insatser för att hitta de anpassningar och de stöd som elever behöver för att klara skolan. Det är avgörande att förskole- och skolpersonal är väl rustade för den uppgiften med god ledning, kompetensutveckling och fokus på ett välfungerande, hälsofrämjande och förebyggande elevhälsoarbete.

Idag görs mycket för att se och hitta de elever som får kämpa med att läsa och skriva. I utbildningsnämndens remissvar lyfts många bra exempel på det. Även Skolverket har gjort mycket för att ge skolorna de verktyg som behövs för att tidigt hitta och hjälpa de elever som behöver stöd eller anpassningar vid läs- och skrivsvårigheter. Precis som stadsledningskontoret lyfter utbildningsnämnden fram att läs- och skrivsvårigheter kan handla om andra saker än dyslexi samt att en elev enligt lag ska få stöd eller anpassningar för att klara skolan, oavsett diagnos eller ej.

Jag är tryggt förvissad om att rätt kunskap och metoder finns. Men vi har ett utvecklingsarbete att göra gällande elevhälsan. Det är på god väg men behöver fortsätta att prioriteras. Det är inom ramen för ett förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete som tidigt stöd och rätt anpassning kommer komma till utan att elever ska behöva genomgå långa utredningar för att först med en diagnos i handen få det stöd man behöver och har rätt till.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2016:1) om ”Bättre diagnostisering av dyslexi i Stockholms förskolor och skolor.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson och Cecilia Brinck (alla M) och borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2016:1) av Erik Slottnér (KD) om bättre diagnostisering av dyslexi i Stockholms förskolor och skolor bifalls.
2. Därutöver anfördes följande.

Det finns olika uppfattningar om hur man bäst utreder läs- och skrivsvårigheter. Olika yrkesgrupper – logopeder, psykologer och specialpedagoger – använder olika modeller vars resultat inte alltid sammanfaller. Det är bra att förvaltningen gör bedömningen att skolorna har kunskaper och utarbetade metoder för att upptäcka elever med läs- och skrivsvårigheter, men vi menar likväl att en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostisering av dyslexi hade varit värdefull för att kunna sprida goda exempel och ytterligare utveckla stadens metoder för att upptäcka läs- och skrivsvårigheter.

I alltför många skolor upptäcks inte de elever som behöver extra stöd i tid. I vissa fall upptäcks behoven, men alldeles för sent. En felaktig bedömning får dessvärre allvarliga konsekvenser för den enskilda eleven och staden måste därför arbeta strukturerat och mer konsekvent med varje barn för att tidigt upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd. Stockholm bör exempelvis möjliggöra för screening av elever i övergång mellan förskola och grundskola i syfte att tidigt upptäcka och sätta in åtgärder för elever med dyslexi. Detta har visat sig framgångsrikt i andra länder och är ett bra verktyg för att tidigt identifiera de elever som behöver extra stöd.

Vi anser därför att motionen, om att ge utbildningsnämnden i uppdrag att göra en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostisering av dyslexi samt att med utgångspunkt i denna utveckla metoder och rekommendationer för tidig upptäckt av läs- och skrivsvårigheter, ska bifallas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:1) av Erik Slottnér (KD) om ”Bättre diagnostisering av dyslexi i Stockholms förskolor och skolor” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 31 maj 2017

På kommunstyrelsens vägnar:

KARIN WANNGÅRD

Olle Burell

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Anna König Jerlmyr, Cecilia Brinck, Johanna Sjö, Markus Nordström och Lars Jilmstad (alla M) och Lotta Edholm (L) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande gjordes av Karin Ernlund (C) och Erik Slottnер (KD) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

I motionen till kommunfullmäktige tar Erik Slottner (KD) upp diagnostisering av dyslexi för stadens elever. I motionen hänvisas till Linköpings kommun som återkommande genomför språktester i förskoleklass. Erik Slottner anser att det är viktigt att upptäcka om elever i förskoleklass är i behov av särskilt stöd och att sprida goda exempel på arbetssätt till alla skolor.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Svenska dyslexiföreningen. De tre sistnämnda har inte inkommit med ett svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads grundskolor har i många år använt sig av Läsutvecklingsschema (LUS) för att tidigt upptäcka om elever har lässvårigheter. Det har varit frivilligt för förskoleklass eftersom det inte är en obligatorisk skolform. Många skolor har ändå valt att använda materialet. Utbildningsnämnden tar årligen fram sammanställningar av Läsutvecklingsschema (LUS) som kommuniceras med skolorna som en del av kvalitetsarbetet kring elevers måluppfyllelse.

Skollagen slår i 3 kap 8 § fast att "om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd". Det innebär bland annat att en elev med läs- och skrivsvårigheter har rätt till särskilt stöd oavsett om eleven har fått diagnosen dyslexi eller ej. Att specifikt utreda eventuell dyslexi för alla elever i skolan är därför inte relevant enligt stadsledningskontoret.

Skolverket bevakar forskning kring dessa frågor och har sammanställt en skrift, *Stödja och styra*, om bedömning av yngre barn. Enligt Skolverket används diagnos- och bedömningsmaterial för att testa och följa barns språkutveckling på de flesta förskolor i 60 procent av Sveriges kommuner. Skolverket konstaterar att flera använder olika typer av diagnoser och material för att bedöma enskilda barns utveckling i förskolan. Detta material är framför allt kopplat till kommunernas språkutvecklande satsningar. En konsekvens är att lärarna blir mer observanta på barnens språkliga utveckling. En annan konsekvens är att de olika typerna av testmaterial kan leda till att barns prestationer blir bedömda på ett sätt som ibland kan strida mot intentionerna i förskolans läroplan. Skolverket hänvisar också till vikten av

att utveckla det pedagogiska arbetet i förskolan och skolan som främja språk-, läs- och skrivutveckling vilket även motionären föreslår i sin motion.

I utbildningsnämndens verksamhetsplan 2016 betonas att alla pedagoger och lärare, för att stötta elevers och barns språkutveckling, ska använda ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. En ny indikator har tagits fram för att betona vikten av ett tidigt fokus på elevers läs- språk- och skrivutveckling ”Andel elever som vid hösttermins slut i åk 1...kan läsa bekanta meningar i korta, elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt”. Detta i syfte att tidigt upptäcka elever som behöver mer stöd i detta.

Från och med den 1 juli 2016 blir det obligatoriskt för skolor att använda Skolverkets bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och matematik i årskurs 1. Vidare kommer också kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 att gälla från och med den 1 juli 2016. Syftet med bedömningsstödet är att stödja läraren i att tidigt identifiera elever som riskerar att få eller som redan har svårigheter inom läs- och skrivutveckling eller i taluppfattning inom matematik. Läraren kan även se när en elev kommit längre i sin kunskapsutveckling och behöver ytterligare stimulans.

Fortbildning inom språk-, läs- och skrivutveckling

Stockholms stads lärare erbjuds fortbildning inom språk-, läs- och skrivutveckling bland annat genom Läslyftet (Skolverket). Läslyftet syftar till att öka elevers läsförståelse och skrivförmåga genom att stärka och utveckla kvaliteten i undervisningen. Läslyftet riktar sig till personal i förskolan, lärare i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan samt till lärare och förskollärare i förskoleklass.

Stockholms stads specialpedagoger och speciallärare har kunskaper kring språk-, läs- och skrivutveckling. Lärarna erbjuds exempelvis "Läs- och språksatsning", kurser med fokus på att undervisa, observera samt bedöma elevers språkutveckling utifrån Nya Språket lyfter (Skolverket). Upptäcker en lärare eller annan personal att en elev visar svårigheter i sin läs- och skrivinlärn timer görs extra anpassningar i den ordinarie undervisningen. Om de extra anpassningarna visar sig inte vara tillräckliga görs en utredning. Den syftar till att ge skolan underlag för vilket behov av stöd eleven har. Skolan har inte i uppdrag att ställa diagnosen dyslexi utan att regelbundet följa upp och analysera och sätta in adekvata insatser. Landstinget ställer diagnosen dyslexi till exempel av logoped.

Skolorna arbetar utifrån de allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram som Skolverket har publicerat. Skolverkets allmänna råd är tänkta att fungera som ett praktiskt redskap i arbetet med att stödja en elev i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.

Stadsledningskontoret anser att stadens förskolor och skolor mot bakgrund av ovanstående har god kunskap samt utarbetade metoder för att upptäcka elever med läs- och skrivsvårigheter. Därmed finns inte heller något behov att ytterligare uppdrag i att göra en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostiseringen av dyslexi samt utveckla stadsgemensamma metoder och rekommendationer.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 maj 2016 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Markus Nordström m.fl. (M), Lotta Edholm m.fl. (L) och John Kåberg (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Christian Carlsson (KD) som hänvisade till reservationen gemensamt från Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads grundskolor har i många år använt sig av Läsutvecklingsschema (LUS) för att tidigt upptäcka om elever har lässvårigheter. Det har varit frivilligt för förskoleklass eftersom det inte är en obligatorisk skolform. Många skolor har ändå valt att använda materialet. Huvudmannen tar årligen fram sammanställningar av LUS som kommuniceras med skolorna som en del av kvalitetsarbetet kring elevers måloppfyllelse.

Skollagen slår i 3 kap 8 § fast att "om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd". Det innebär bland annat att en elev med läs- och skrivsvårigheter har rätt till särskilt stöd oavsett om eleven har fått diagnosen dyslexi eller ej. Att specifikt utreda eventuell dyslexi för alla elever i skolan är därför inte relevant.

Skolverket menar att långt ifrån alla lässvårigheter är dyslexi vilket gör att man behöver se barns läs- och skrivsvårigheter utifrån flera perspektiv och stödja barnet i sin språk-, läs- och skrivutveckling.

Skolverket bevakar forskning kring dessa frågor och har sammanställt en skrift, *Stödja och styra*, om bedömning av yngre barn. Enligt Skolverket används diagnos- och bedömningsmaterial för att testa och följa barns språkutveckling på de flesta förskolor i 60 procent av Sveriges kommuner. En konsekvens är att lärarna blir mer observanta på barnens språkliga utveckling. En annan konsekvens är att de olika typerna av testmaterial kan leda till att barns prestationer blir bedömda på ett sätt som ibland kan strida mot intentionerna i förskolans läroplan. Man hänvisar också till vikten av att utveckla det pedagogiska arbetet i förskolan och skolan som främjar språk-, läs- och skrivutveckling vilket även motionären föreslår i sin motion.

I utbildningsnämndens verksamhetsplan 2016 betonas att alla pedagoger och lärare, för att stötta elevers och barns språkutveckling, ska använda ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. En ny indikator har tagits fram för att betona vikten av ett tidigt fokus på elevers läs- språk- och skrivutveckling ”Andel elever som vid

hösttermins slut i åk 1...kan läsa bekanta meningar i korta, elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt". Detta i syfte att tidigt upptäcka elever som behöver mer stöd i detta.

Från och med den 1 juli 2016 blir det obligatoriskt för skolor att använda Skolverkets bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och matematik i årskurs 1. Vidare kommer också kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 att gälla från och med den 1 juli 2016.

Fortbildning inom språk-, läs- och skrivutveckling

Stockholms stads lärare erbjuds fortbildning inom språk-, läs- och skrivutveckling bland annat genom Läslyftet (Skolverket). Läslyftet syftar till att öka elevers läsförståelse och skrivförmåga genom att stärka och utveckla kvaliteten i undervisningen.

Stockholms stads specialpedagoger och speciallärare har kunskaper kring språk-, läs- och skrivutveckling. Lärarna erbjuds exempelvis "Läs- och språksatsning", kurser med fokus på att undervisa, observera samt bedöma elevers språkutveckling utifrån Nya Språket.

Upptäcker en lärare eller annan personal att en elev visar svårigheter i sin läs- och skrivinlärning görs extra anpassningar i den ordinarie undervisningen. Om de extra anpassningarna visar sig inte vara tillräckliga görs en utredning. Den syftar till att ge skolan underlag för vilket behov av stöd eleven har. Skolan har inte i uppdrag att ställa diagnosen dyslexi utan att regelbundet följa upp och analysera och sätta in adekvata insatser. Landstinget ställer diagnosen dyslexi till exempel av logoped.

Förvaltningen anser att kunskapen och medvetenheten på skolorna när det gäller kartläggning av språk-, läs- och skrivsvårigheter är god. Genom att använda Skolverkets resurser som exempelvis bedömningsstödet för läs- och skrivutveckling har skolorna ett adekvat verktyg för att kartlägga vilka elever som behöver stöd i sin läs- och skrivutveckling.

Reservationer m.m.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Markus Nordström m.fl. (M), Lotta Edholm m.fl. (L) och John Kåberg (C) enligt följande.

- att nämnden tillstyrker motionen.
- att därutöver anföras:

Det finns olika uppfattningar om hur man bäst utreder läs- och skrivsvårigheter. Olika yrkesgrupper – logopeder, psykologer och specialpedagoger – använder olika modeller vars resultat inte alltid sammanfaller. Det är bra att utbildningsförvaltningen gör bedömningen att skolorna har kunskaper och utarbetade metoder för att upptäcka elever med läs- och skrivsvårigheter, men vi menar likväl att en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostisering av dyslexi hade varit värdefull för att kunna sprida goda exempel och ytterligare utveckla stadens metoder för att upptäcka läs- och skrivsvårigheter.

I alltför många skolor upptäcks inte de elever som behöver extra stöd i tid. I vissa fall upptäcks behoven, men först alldeles för sent. En felaktig bedömning får dessvärre allvarliga konsekvenser för den enskilda eleven och staden måste därför arbeta strukturerat och mer konsekvent med varje barn för att tidigt upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd. Stockholm bör exempelvis möjliggöra för screening av elever i övergång mellan förskola och grundskola i syfte att tidigt upptäcka och sätta in åtgärder för elever med dyslexi. Detta har visat sig framgångsrikt i andra länder och är ett bra verktyg för att tidigt identifiera de elever som behöver extra stöd.

Vi anser därför att motionen, om att ge utbildningsförvaltningen i uppdrag att göra en sammanställning av kunskapsläget beträffande diagnostisering av dyslexi samt att med utgångspunkt i denna utveckla metoder och rekommendationer för tidig upptäckt av läs- och skrivsvårigheter, ska bifallas.